מהדורה למורה – מפתח תשובות

מטרות הדף:

- להכיר את מבנה השיר ואת הסוגה "רשות לנשמת"
- לזהות את אמצעי האמנות המרכזיים בשיר ואת תפקידם
- לנתח את היחס בין הדובר לנשמה ואת רעיון ההתבגרות הרוחנית

גרסת עולים חדשים – מילון מילים בראש הדף, משפטים קצרים ושפה פשוטה. אפשר לאפשר מילון אישי ועבודה בזוגות.

חלק א' – הבנת השיר

1. ב – רשות לנשמת - שיר קודש
2. ג – את השם יהודה
3. ג – שערות לבנות שמזכירות שהזקנה קרבה
4. ב – צימוד
5. ב – ירמיהו

חלק ב' – נכון או לא נכון

1. לא נכון – זהו שיר קודש מסוג רשות לנשמת, הפונה אל הנשמה
2. נכון – כך מתואר המבנה בסיכום השיר
3. נכון – היא עוברת משכיבה לקימה, התנערות ותעופה
4. לא נכון – החרוז המבריח הוא הצליל ־רו, כמו ננערו ושחרו

חלק ג' – התאימו אמצעי אמנותי להסבר

1 – ב (הנשמה מתוארת כתינוקת ישנה בחיק הילדות)
2 – ג (קישור בין נעורים לנעורת פשתן שמתפזרת ברוח)
3 – ה (הדהוד של פסוק מקהלת על כך שהילדות הבל)
4 – א (השוואת התנערות הנשמה להתנערות ציפור מטל לילה)
5 – ד (סיום השיר בתמונת נשמות הנוהרות אל טוב האל)

חלק ד' – השלימו את המילה החסרה

1. יהודה
2. נשמה
3. יהודה
4. רו

חלק ה' – סדרו את מהלך השיר לפי הסדר הנכון

1. נזיפה בנשמה ושאלה רטורית על כמה זמן עוד תישאר ישנה
2. תזכורת לכך שהנעורים חלפו במהירות כמו נעורת פשתן ברוח
3. ציווי על הנשמה להתנער מן העולם הזה כמו ציפור שמנערת טל
4. קריאה לנשמה לעוף כמו ציפור הדרור אל החירות מן החטא
5. בקשה מהנשמה ללכת אחרי האל בחבורת הנשמות הנוהרות

חלק ו' – כתיבה ועיון

1. ההשוואה לילדה מדגישה חוסר מודעות ותמימות, פסיביות ואי-הבנה של חלוף הזמן, ויוצרת ניגוד דרמטי בין מצבה הרדום לקריאה הבוגרת להתעורר ולפעול

כרטיס יציאה – מה לחפש

- שיר קודש קצר הנאמר לפני תפילת נשמת כל חי בשבת ובחג
- חירות מן החטא ותעופה אל העולם הבא
- השם יהודה

טיפים להפעלה:

- מומלץ לקרוא את השיר בקול רם ולהצביע יחד על האקרוסטיכון יהודה בראשי הבתים
- כדאי להשוות בין לשון המקור ללשון ימינו כדי לחדד את ההבנה לפני המעבר לניתוח אמצעים
- אפשר לחלק את הכיתה לקבוצות, כל קבוצה מנתחת בית אחד ומציגה את האמצעי האמנותי הבולט בו

דף תרגול: "ישנה בחיק ילדות" – רבי יהודה הלוי

דף התלמיד/ה **עולים חדשים**

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

זה שיר קצר וקדוש. המשורר מדבר אל הנשמה שלו כאילו היא ילדה שישנה. הוא אומר לה: תתעוררי, תעופי לחופש, ותלכי אחרי האל.

📖 מילון קטן:

רשות לנשמת	שיר קצר שאומרים לפני תפילת נשמת כל חי בשבת
אקרוסטיכון	אותיות ראשונות בבתים שיוצרות מילה או שם
צימוד	חזרה על מילים דומות בצליל כדי לקשר ביניהן במשמעות
דימוי	השוואה בין שני דברים באמצעות מילת השוואה כמו "כ"
שיבוץ	הכנסת ביטוי או רמז מהתנ"ך לתוך השיר
חרוז מבריח	אותו חרוז שחוזר בסוף כל בית בשיר
משקל כמותי	משקל שבנוי לפי אורך ההברות, מקובל בשירת ימי הביניים

1 חלק א' – הבנת השיר

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. איזה סוג שיר זה?

א) שיר יין ב) רשות לנשמת - שיר קודש ג) שיר תהילה לפטרון ד) שיר מלחמה

2. מה יוצרות האותיות הראשונות בכל בית?

א) את המילה נשמה ב) אין בשיר אקרוסטיכון ג) את השם יהודה ד) את המילה חזק

3. מה הם מלאכי שיבה?

א) מלאכים שמגיעים בשבת ב) ציפורים לבנות ג) שערות לבנות שמזכירות שהזקנה קרבה

ד) הורים שמחנכים את הילד

4. איזה אמצעי יש בביטוי דרור-דרור?

א) אקרוסטיכון ב) צימוד ג) שאלה רטורית ד) חרוז פנימי בלבד

5. מאיפה בא הביטוי בסוף השיר?

א) קהלת ב) ירמיהו ג) תהילים ד) בראשית

2 חלק ב' – נכון או לא נכון

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	השיר "ישנה בחיק ילדות" הוא שיר חול שמתאר אהבה בין גבר לאישה.	☐	☐
2	השיר בנוי מחמישה בתים, כל אחד מחולק לדלת ולסוגר.	☐	☐

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
3	הנמענת בשיר מוצגת כדמות פסיבית שאמורה לעבור במהלך השיר לפעולה.	☐	☐
4	החרוז המבריח בסוף הסוגרים בשיר הוא הצליל "־לם".	☐	☐

3 חלק ג' – התאימו אמצעי אמנותי להסבר

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. מטפורה והאנשה	____	**א.** השוואת התנערות הנשמה להתנערות ציפור מטל לילה
2. צימוד	____	**ב.** הנשמה מתוארת כתינוקת ישנה בחיק הילדות
3. שיבוץ	____	**ג.** קישור בין נעורים לנעורת פשתן שמתפזרת ברוח
4. דימוי	____	**ד.** סיום השיר בתמונת נשמות הנוהרות אל טוב האל
5. תפארת החתימה	____	**ה.** הדהוד של פסוק מקהלת על כך שהילדות הבל

4 חלק ד' – השלימו את המילה החסרה

השלימו את המילה החסרה.

1. השיר "ישנה בחיק ילדות" נכתב בידי המשורר רבי _____ הלוי.

2. סוג השיר הוא רשות ל _____ , הנאמר לפני תפילת נשמת כל חי.

3. ראשי הבתים בשיר יוצרים אקרוסטיכון של השם _____ .

4. החרוז המבריח בסוף הסוגרים בכל בתי השיר הוא הצליל _____ .

5 חלק ה' – סדרו את מהלך השיר לפי הסדר הנכון

מספרו את השלבים לפי הסדר הנכון (1, 2, 3...).

☐	קריאה לנשמה לעוף כמו ציפור הדרור אל החירות מן החטא
☐	בקשה מהנשמה ללכת אחרי האל בחבורת הנשמות הנוהרות
☐	תזכורת לכך שהנעורים חלפו במהירות כמו נעורת פשתן ברוח
☐	ציווי על הנשמה להתנער מן העולם הזה כמו ציפור שמנערת טל
☐	נזיפה בנשמה ושאלה רטורית על כמה זמן עוד תישאר ישנה

6 חלק ו' – כתיבה ועיון

ענו בקצרה.

1. הסבירו מדוע הדובר בחר להשוות את הנשמה לילדה ישנה, ולא למשל לאדם זקן או לחולה.

כרטיס יציאה

מהו "רשות לנשמת"?

מה מסמלת הציפור הדרור בשיר?

איזה אקרוסטיכון חתם המשורר בראשי בתי השיר?

איך הרגשתי בשיעור? ☹ 😐 🙂 😀